

מִתְחַבְּרִים

יהדות מתוך הזדהות

פרשית האזינו - יום הכיפורים | גיליון מס 14 | תשרי תשפ"ד

ייביעו במקרא

הערות ורעיונות בפרשיות השבוע

פרשת האזינו

(לב, י) ימצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישימון יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו.

ויש בכאן תמיהה יסודית מדוע נעדר מהפסוקים שלפנינו זכירת הוצאתם ממצרים, שיצאו ישראל מעבדות לחירות, שהלוא היא ראש לכל הטובות שגמל ה' עמהם, ולמרבה הפלא הכתוב מזכיר את הימצאותם בארץ מדבר, כביכול נולדו במדבר, וכי לא ה' הוא שהוציאם ממצרים מבית עבדים אל המדבר הזה.

אולם הביאור הוא שמכיון שהמטרה כאן היא לציין את מציאותם כיצירה מחודשת מאת ה', אין נכון להזכיר לגבי זה את יציאת מצרים, כי במצרים היה להם קיום כלשהו, אף שרק כעבדים, והקב"ה הוציאם ועשאו לבני חורין. אולם למרות זאת נחשבים כיצירה חדשה מאת ה', לפי האמת המהותית הרי לעבדים אין כל קיום עצמי כעם, ובטלים הם לגבי העם המשעבדים. נמצא שבאמת מצד המהות האמיתית כשבאים לבחון את הדברים ממבט של יצירת 'עם', אכן לא היה להם כל קיום במצרים, והתחלת קיומם כעם היא מעת יציאתם שאז אכן 'ימצאהו בארץ מדבר', שהיו עם נוצר מחדש והיו אבודים בארץ ציה וישימון וצמאון אשר אין מים. ומעתה אינם אלא יצירה מחודשת מאת ה' שהעניק להם קיום בארץ ציה שאין בו אפשרות קיום טבעית, והוא עשאו וכוננם.

פסוק זה הוא חלק מהתיאור בדרך שירה של כל הפרשה, הבא להוכיח את ישראל שכל קיומם הוא יצירה מאת ה'; וכאן מתוארת ראשית דרכם של ישראל, כמספר אנשים חסרי כל, האבודים במדבר, בתנאים שאינם מאפשרים חיים וקיום - והקב"ה הוא אשר פורש כנפיו עליהם ומצילם, ומספק להם כל מחסורם כאב הדואג לבנו - כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף, יפרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו. ומכאן התוכחה הגדולה, על הבוגדנות והכסילות שבנטישת דרך ה', שהיא כהתנערות מלהיות בנים לה' וכעזיבת מקור החיים - שיחת לו לא בניו מומם דור עיקש ופתלתול - אשר על כך מוסבת הקריאה: 'הלה' תגמלו זאת - עם נבל ולא חכם - הלוא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך'.

הנה כי כן, מוקד עניינה של פרשה זו, הוא דברי תוכחה וכיבושין על חובתנו להכיר בטובה אשר עשה עמנו ה', שהוא עשנו והוא אשר בראנו לכבודו, בחינת "עם זו יצירתי ל"י" (ישעיה מג, כא). וזהו טעם ההדגשה הניתנת על מיעוט מספרם של בני ישראל בראשית הווייתם, המציין יותר מכל את גודל היצירה שבעשייתנו לגוי עצום ורב, בהנהגה מיוחדת רצופת ניסים ונפלאות.

ענייני של יום

יום הכיפורים - לפני הוי"ה תטהרו

הקודש, אלא שפעם אחת בשנה הוא חובה - 'אחת בשנה', ונבחר לזה יום הכפורים, שבו מתקיים החיוב של 'אחת בשנה'.

לפני ה' תטהרו

והעולה מכללות הפסוקים ששני עניינים לפנינו, יש מטרה של לבוא

ללמוד מכך שעבודה זו אינה עיקר פרשה בחובת המועד של יום הכפורים, אלא זו באה מעצם חובת המקדש בישראל, שבעת שאהרן רואה צורך להיכנס לפני ולפנים יעשה כסדר הזה.

ויש ללמוד מכך, שאף ביום הכיפורים עיקר חובת ההתכפרות חלה מצד חובת המקדש הכללית מצוה לכפר ולטהר את

בזאת יבוא אהרן אל הקודש -

פרשת עבודת הכה"ג ביוה"כ שבאחרי מות, אינה קובעת זמן בתחילתה לכניסה זו, ובפשוטו של מקרא בכל עת שהכהן הגדול מבקש ליכנס לפני ולפנים יעשה כסדר הזה ויכנס. רק בסוף הפרשה כתוב שבעשור לחודש השביעי יתקיים הסדר הזה. וכתב מו"ר בבן מלך, שיש

לפני ה' ויש מטרה להתכפר, הרצון לבוא לפני ה', משמעותו בעצם לבוא להתכפר. וחובת ההתכפרות וחובת העמידה לפניו, דבר אחד הם. כלומר שלא שאנו צריכים להיטהר משום שאי אפשר לבוא לפני ה' כאשר אין אנו טהורים, אלא שאין מקום ואין משמעות לבא לפני ה' אם לא בתוכן של כפרה וטהרה.

הבנת הדברים קשורה בהבנת מערכת היחסים בין האדם והקב"ה, שהיא מקבילה ליחס בין בני אדם - כי כך הוא רצונו יתברך שנתייחס אליו כאישיות - וכך קובע הסדר שהשתייך במבנה הבריאה שיש רשות לאדם לבקש ולהתפלל על בקשות שונות. ואף להתחנן לקבל דברים היוצאים מן הסדר הרגיל, שהרי כך הוא כוחם של תחנונים שניתן להשיג בהם יותר מאשר מאשר נקבע בסדר הרגיל.

אד' שמעה בקולי

אך כל זאת כל עוד שמערכת היחסים תקינה ביסודה. כל עוד שלא אירעה בגידה ולא נפגמה מערכת היחסים. אך כאשר האדם חוטא, נפגמת מערכת היחס, ולכאורה כבר אין לו מאיפה להתחיל, הוא זועק ואין שומע, מתפלל ואין מקשיב. במשל זה, כאשר אדם בוגד בחבירו ומנתק את יחסיו עמו, הוא כבר לא יכול לבקש ממנו בקשות, שהרי הוא מנותק ממנו ואין הם מדברים כלל. הידידות נהרסה ואין לחבירו כל סיבה להקשיב לו, אפילו אם הוא יצליח להרגיע את כעסו של החבר, אבל על חידוש הידידות אין מה לדבר כלל, מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי, איזו סיבה יש לו להיות שוב ידיד.

כאשר האדם חוטא הוא ח"ו פוגם וגורם קרע בעצם הקשר עם הקב"ה. ולכן הוא נזקק עתה למידת הרחמים, כי מבחינת מבנה הסדר התקין הוא גרם בחטאיו הרס וחורבן, ועליו לבנות מהתחלה את מערכת יחס הידידות.

במזמור הסליחה 'שיר המעלות ממעמקים' אנו פותחים 'אד' שמעה בקולי', שכן אפילו על שמיעת קולנו צריך לבקש, [עיין באבן עזרא שפירש שכיון שהוא נמצא במעמקים הוא מבקש שמעה בקולי] אחר שהתמלאנו בעוונות ופשעים, עלינו להתחנן בבושה ובכלימה על עצם הדבר שתהיינה אזניו קשובות לקול תחנונינו.

כי עמך הסליחה

כדי לעמוד על סוד הסליחה, יש להתבונן במידת הסליחה האנושית, מדוע באמת כשהאדם מבקש סליחה יש מציאות כזאת בעולם שהאדם נעתר לסלוח לחבירו.

ההסבר יסודו בעומק ורוחב הנפש של האדם, האדם אינו חד מימדי, יש לו המון

מצבים וחוויות, ומה שקוראים 'רבדים', והאדם לא חי תמיד באותו מצב וחוויה, האדם יכול להחליט, בכנות, שהוא כבר אינו מזדהה עם החוויה הקודמת, הוא בוחל בה ומתבייש שהוא היה כזה. הייתי אז כמו שיכור, לא יודע מה עבר עלי. "זה לא אני!" זה סוס אחד שמושך אותי לפעמים, אני מודיע שאני מושך את כל האחריות שלי ממנו.

הסליחה מבוססת על כך שהאדם מעורר את הידידות הפנימית של החבר, והוא מתחנן אליו כמי שמבקיע אל תוככי לבו, ואומר לו אל תשית את לבך אל הפגיעה שפגעתי בך, שאינה אלא בחיצוניות היחסים בינינו, אולם הרי ידידים אנו משכבר הימים, והקשר בינינו טמון הוא בתוכיות לבך ב'אני' שלך, ביתר עומק מהפגיעה שפגעתי בך, תעורר אפוא את הפנימיות הזאת, ותגביר אותה על הסכסוך הזמני שהתעורר בינינו.

גם הקב"ה מופיע כלפינו באופן זה, של מידת הדין ברובד החיצוני, אולם ברובד הפנימי קיימת מידת הרחמים, מידה הרוצה בתשובת רשעים, מידה שאינה חפצה בהשחתת העולם. כשם שהקב"ה הוא אין-סוף כך רחמיו הם עצומים, אנו מלאי עוון ואתה מלא רחמים. יום הכיפורים ניתן לנו כדי לגלות עד כמה לא כלו רחמיו, ככל שאנו הרבינו לחטוא הרי כאשר אנו שבים אליו הוא מוצא לנו מחילה סליחה וכפרה.

כך אומר בעל המזמור 'כי עמך הסליחה', כי סליחה אינה דבר שניתן בדרך שיגרה, אם בבקשות אחרות סדר הדברים הוא שהאדם נותן גם בפנייה שגרתית המתייחסת אל ההופעה החיצונית שלו, אולם בכדי לסלוח, האדם צריך להפיק מתוככי אישיותו התגברות של רצון וחיבה, רצון פנימי שיהיה בו די עוצמה כדי לכסות ולוותר על הכבוד החיצוני שנפגע, על כל פשעים תכסה אהבה.

במלכותא דרקינעא כביכול גם כן מתנהל כך סדר הדברים, בקשת הסליחה אינה כשאר בקשות ותפילות, את בקשת הסליחה אנו מפנים מתוך דביקות עצומה מעומקא דלבא המופנית אל ההעמקה הנשגבת ביותר בהשגת ה'. 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך', 'שובו עדי בכל לבבכם'.

כניסת כהן גדול לקודש הקדשים

וזו משמעות כניסת הכהן הגדול ביום הכיפורים לפני ולפנים, כי בכדי להביא כפרה וסליחה על כל חטאי ופשעי עם ישראל, משגר עם ישראל את נציגו אשר הוא כמלאך ה' צב-ק-ות למפגש כביכול אישי בקודש הקדשים, כשכל אדם אינו נמצא באוהל מועד, ואף השכינה מסלקת את פמליית המלאכים, כנסת ישראל מתייחדת עם הקב"ה ביחודא שלים, ומבקשת סליחה וכפרה.

ביום הכיפורים הכהן הגדול מתוודה על פשעיהם לכל חטאתם בשם המפורש היוצא מפיו בקדושה ובטהרה, הזכרת השם המפורש אף היא משמעותה כניסה לפני ולפנים לעומקה של השגה עליונה, ואף הוא היה מכוון כנגד המברכים ואומר להם 'תטהרו'.

***

ואכן אין זה דבר מובן מאליו, אלא חסד ה' מיוחד אלינו, בניו, כפרת יום הכיפורים באה ללמדך שאין היחס המיוחד שיש לישראל רק עדיפות וקדימה יותר מאומות העולם, אלא מדובר במערכת יחס שונה לגמרי.

הבריאה כולה תכליתה לגלות ולהוציא לאור את כבוד מלכות ה' ואת הדר גאון עוזו, אולם לעם ישראל יש משימה יותר נעלית, לחשוף את הסוד הפנימי של שם ה', עם ישראל זוכה ליחס אישי כביכול מאת ה' כשבכך בא לידי ביטוי רובד יותר נשגב של שם ה'. אך שיא השיאים של גילוי זה הנו ביום הכיפורים, שכן כאמור בכדי לזכות לסליחה ומחילה לאחר הבגידה והחטא, אין די בבקשה רגילה מן השורה. כדי להפעיל ולעורר מחדש את הקשר לאחר הניתוק, עלינו לעורר את הרצון העליון הפנימי והטמיר.

כך מפרשים בספרים את כפילות השמות ה' ה' בפתיחת י"ג מידות הרחמים, כי מאחר שפגמנו בהו"ה הראשונה, הורה לנו ה' לומר שלש עשרה ולחשוף את ההו"ה הפנימי, ולעורר הידידות דוגמת הקריאה 'אברהם אברהם'. כאדם שקורא לחברו בשמו הפרטי וכופל אותו מתוך ידידות שמורה על היכרותו הפנימית עמו. וזה עומק הפירוש במה שאמרו חז"ל (ראש השנה יז, ב) ה' ה' אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה, כלומר שיש גילוי שם הו"ה רגיל בשורש הבריאה, אך אחר לאחר שחטא האדם כבר צריך גילוי חדש של שם הו"ה כדי לקיים את המציאות. שם חדש זה קיים בפנימיות השם הראשון, ומתגלה בעקבות בקשת הרחמים מצד השב הממשיך את הגילוי הפנימי.

ובלקוטי תורה לבעל התניא מביא מהזוהר שזה הפירוש ממעמקים, דהיינו תרי עומקי עומק לפנים מעומק, וכתב משל על זה למעיין שיבש שחופרים אותו במקורו עד שנתגלה הנביעה השרשית.

עניינו של יום הכיפורים נובע כידוע מהסליחה הסופית של חטא העגל, כשמשה עלה למרום בארבעים יום האחרונים ועלה בראש חודש אלול וביום הכיפורים ירד ונאמר לו סלחתי וניתנו לו לוחות. באותו מעמד הסליחה ניתנו למשה י"ג מידות הרחמים, הרי שעניינו של יום הכיפורים וכפרתו יסודו ב"ג הרחמים.

א.

במדרש דב"ר פרשה ב פסקה יב -

כה' אלהינו בכל קראינו אליו וכו' זה שאמר הכתוב (תהלים סט) ואני תפילתי לך ה' עת רצון רבי חנינא בר פפא שאל לרבי שמואל בר נחמן מהו דכתיב ואני תפילתי לך ה' עת רצון אמר לו שערי תפלה פעמים פתוחים פעמים נעולים אבל שערי תשובה לעולם פתוחים אמר לו מניין דכתיב (שם סה) נוראות בצדק תעננו אלהי ישענו מבטח כל קצוי ארץ וים רחוקים מה המקוה הזה פעמים פתוח פעמים נעול אף שערי תפלה פעמים פתוחים פעמים נעולים אבל הים הזה לעולם פתוח כך ידו של הקב"ה לעולם פתוחה לקבל שבים. עכ"ל.

ואינו מובן מנין למדו לדרוש פסוק זה על התשובה, ושמה איפכא התפילה לעולם פתוח. ונראה דעיקר הדרש הוא מלשון הפסוק וים רחוקים, שהקב"ה הוא מבטח גם לרחוקים. ואילו בתפילה כתיב מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים כה' אלוקינו בכל קראינו אליו. אם כן עניין התפילה שהאלוים קרובים. ומשום כך אמר שהרחוקים יכולים לבא אל ה' בבחינת ים שהוא לעולם פתוח ואילו תפילה צריך להגיע להיות קרובים אל ה', וה כמקווה שלפעמים פתוח ולפעמים סגור.

ב.

בא"י אמ"ה הפותח לנו שערי רחמים ומאיר עיני המחכים לסליחתו, יוצר אור ובורא חושך עושה שלום וכו'. יש לבאר עפ"י המסופר על הגר"ח מבריסק שהביט פעם על השקיעה של יום הכיפורים ואמר לסובביו שאין זה שקיעה ככל השקיעות, אלא היא שקיעה שמחיל כפרה. וכמו כן היוצר אור של יום הכיפורים הוא יוצר אור עם משמעות אחרת לגמרי, האיר בוקר של כפרה, והזריחה יוצרת מציאות של "עיצומו של יום" שמכפר.

ג.

יש להבין מה הוא עניין הוידוי, עוד יש להבין מה הוא שבתשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות, ונתבאר בספרים בכמה אופנים ועדין יש בזה מקום לביאור איך זוכה לזה.

עוד הקשו בספרים במה שכתב הרמב"ם שהתשובה המעולה שבא לפניו אותו מעשה באותו מקום וכו' והרי כבר אמר שהוא מתנאי התשובה שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, אם כן אין זה רק התשובה המעולה.

ונראה לבאר על פי הלצה ידועה, באנשי צבא שהתאמנו בקליעה למטרה ולא פגעו, ועבר שם אחד הבכירים וזלזל בהם, ואמר להם ראו כיצד אני קולע אל השערה ואיני מחטיא. וכשנטל את הכלי החטיא אף הוא, ובמבוכתו אמר ראו כי כך ירה פלוני ולכן החטיא, ושוב ניסה כוחו והחטיא, ואז התנצל שזה הוא דוגמא איך שירה חייל פלמוני שאין לירות כך. ואחר שניסה כמה פעמים ותלה קלקלתו כדוגמא איך אין לירות, עד שלבסוף קלע למטרה, והכריז אכן רק כך צריך לירות.

והנה כאשר בא לפני האדם נסיון של חטא, עליו להתגבר ובזה הוא קובע ומכריז שכשעומד בפניו נסיון אין עושים נגד רצון ה'. ואם נכשל הרי היה בזה קביעה שהוא מסכים לעשות נגד רצון ה'. ובעת התשובה ניתן לו החסד לחזור ולהכריז שכשבא מעשה כזה לפניו אין עושים אותו, ובזה הוא מתקן את החטא. ובזה מיושב עניין עזיבת החטא, שאין הכוונה שעוזב מהיום והלאה, אלא יש כאן הכרזה על למפרע כי אילו היה עומד עתה במצב החטא לא היה עושה אותו. ויש בזה ג' מדרגות, עצם ההחלטה הוא עזיבת החטא, וכאשר מתוודה הוא הכרזה בדיבור, כי אותו מעשה היה עוול ושגיאה ואין לעשותו. ומה שכתב שהתשובה המעולה כאשר בא לידו המעשה, היינו שבזה מגיע החלטתו לידי מעשה, ואינו רק מחשבה ודיבור, ולכן זו התשובה המעולה.

ובזה מבואר עניין זדונות נעשות לו כזכיות, שכשעושה תשובה מאהבה, הרי עתה מכריז שאותו חטא הוא הדבר שאין לעשותו, נמצא שהחטא מביא אותו לשלילה יותר גדולה של החטא, שאלמלא חטא מי יימר שהיה מציאות של אותו חטא, אבל אחר שחטא, ומכריז שהוא הדבר הגרוע שאין לעשותו מחמת אהבה הרי נמצא שמוסיף זכיות. [ואם שב מראה הרי אינו מכריז רק שלא היה עושה אותו מעשה, ונמצא אין כאן לא זכות ולא חובה, והיינו כשגגות שנסתלק הרצון מאותו מעשה. אבל כששב מאהבה הרי אדרבה מכריז שאותו מעשה הוא הדבר שאין לעשותו. ויש כאן זכיות.]

ד.

תועלת הוידוי יש לומר בג' אופנים. וידוי - ביטוי הכנעה, ביטוי חרטה, וביטוי בקשת סליחה.

והננו מוצאים שכל השלושה נמצאים במנהגנו: אשמנו - חרטה, על חטא - בקשת סליחה מה', ועל כולם - - סלח לנו וכו', והאמירה "שאין אנו עזי פנים וקשי עורף לומר לפניך צדיקים אנחנו ולא חטאנו אבל אנחנו ואבותינו חטאנו". - הכנעה.

וכן הצום יש בו משלשה ביטויים אלו, צער על החטא עד שאי אפשר לנו לאכול, עוצם של בקשת סליחה עד שאין אנו פנויים להתעסק עם צרכי עצמינו. וביטוי של הכנעה וכדכתיב הלכוך כאגמון ראשו. ומצינו באיסור אכילה לפני התפילה שנלמד מדכתיב ואותי השלכת אחרי גויך אחר שנתגאה זה בא להתפלל, הרי שהאכילה היא גאות והצום הכנעה.

ה.

במדרש - ונשא השעיר את עוונותם, השעיר זה עשו את עוונות-תם זה יעקב, כלומר כי עשו הוא ישראל מומר, והוא דוגמא כיצד הרע מתפרד מן הטוב, וכל הטוב נשאר ביעקב, שלמרות שהמעשה נעשה על ידי ישראל שחטא הוא נפרד ממנו, כשם שעשו נטל כל הרע ונפרד, ונשאר כל הטוב ביעקב. וזה סוד השעיר וסוד הכפרה, שמפרידים הרע והרצון מהמעשה כמו שיהיה לעת"ל שהרע יתכלה מתוך ההתגלות לפני ה', וממילא יתפרד הרע והטוב ישאר לבד. ואפילו המעשים הרעים ישאר השורש הטוב, והרע יפול, כי אין לו קיום מצד עצמו. והוא בסוד ובאו האובדים וקיבוץ הנדחים.

1.

השיבנו אבינו לתורתך, וקרבתנו מלכנו לעבודתך, והחזירנו בתשובה שלימה לפניך.

יש כאן שלשה מהלכים להתקרב אל ה', תורה, עבודה-תפילה, ותשובה.

שהרי לכאורה לאחר שכבר ביקשנו 'השיבנו לתורתך' ו'לעבודתך', מה עוד נותר לבקש והחזירנו בתשובה שלימה. אלא שתשובה שלימה היא גישה אל הקב"ה במהלך מיוחד ובדרגה נוספת.

תורה היינו התנהגות מוסרית משפטית כי ה' אוהב משפט חסד וצדקה בארץ. זו הגישה אל צורת התייחסות ה' לעולם, שאוהב משפט, ורצון ה' שהאדם יהיה איש תורה דהיינו איש מוסר חסד ויושר, וכדתיב 'פי צדיק יהגה חכמה ולשונו תדבר משפט'. וכך הוא דבק במהלך הפנימי של העולם שבו חפץ ה' שהעולם ינהג.

עבודה ותפילה היא התייחסות אל עצם נוכחותו של ה' בבריאה, כיון שהוא ישנו כבורא ומנהיג, הוא פונה אליו למרות שנוכחות זו היא נסתרת ולא נועדה להתגלות ה' דרכה, אבל בכל צריך האדם גם להתייחס לעצם מציאותו, ולכן פונה ומתפלל אליו וכן מכבד אותו. ומשום כך תפילה ובקשה נחשבת עבודה לפניו כי היא התייחסות אל עצם מציאותו.

ואיתא (ברכות לב:) על הפסוק 'תוחלת ממושכה מחלת לב', דקאי על תפילה. 'ועץ חיים תאווה באה', זו תורה. והרחבתי בזה במקו"א בעז"ה כי כביכול גילוי רצון ה' בעולם הוא מצד התורה, ומיד שנגשים אליו מצד זה הוא מצוי אלינו, אבל אינו נמצא סתם עבור נוכחותו, אבל בכל זאת הוא ממילא כבר נמצא ואנו מתייחסים אליו גם מצד הכבוד המבוקש וגם מצד הבקשה.

אבל יש עוד דרך שהיא "תשובה", כי תשובה אינה רק דרך להימלט מן החטא, אלא יש כאן אופן עבודה וגישה נוספת אל ה'. והיא דרך של דביקות, כלומר שבא אל ה' משום שאין יכול בלעדו, הוא בורח מן החטא ושב אל ה' ובאים עדיו בבכי ובצום ומספד, ואומרים אליו כבר ניסינו הכל אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב. אנו באים אליך כי אין דרך אחרת. כאן הגישה היא דביקות בה' גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. וזה ממצג בין שני הגישות כי ניגש אליו באופן של עבודה מצד נוכחותו אבל הרצון של ההתקרבות הוא מצד שהאדם אינו סובל את חטאיו ומה שבגד בחלק המשפט. וממילא כבר אין מקום לחלוקה הקודמת, כי היא למעלה משניהם. האדם משתוקק להידבק בעצמות מציאות ה'.

וזו מעלת בעל תשובה שאמרו במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

[ונמצא שבעומק הדברים, דרגת התשובה הרוממה אינה מוגבלת דווקא לתנועה המסויימת של תשובה על חטאים, אלא יש לזה מובן רחב של גישה ישירה ודביקות אל ה', ואפשר גם לעסוק בתורה ותפילה בסוג הגישה של תשובה של דביקות בהש"ת בעצמו. ובדרך זו פירשו צדיקי החסידות את המימרא במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, וכי הפסידו הצדיקים במה שלא חטאו כלל, אלא הכוונה שיש צדיקים שעובדים במתינות, בחינת צדיקים גמורים. ויש צדיקים שעובדים בבחינת בעלי תשובה, בסערת נפש, עד דכדוכה של נפש, "בחילא יתיר", והם העומדים במעלה רמה שצדיקים גמורים אין רשאים לעמוד בה.].

והנה בכל ימות השנה יש במקדש שני חלקים של הופעת ה' המזבח, והארון בקודש הקדשים. המזבח הוא מקום העבודה, והארון הוא מקום התורה. אבל ביום הכיפורים נכנס הכהן גדול לפני ולפנים, ועושה את העבודה בקודש הקדשים, כלומר הארון הופך למזבח, כלומר שבתשובה מתמזג העבודה והתורה. לדביקות.

"התחברות"

עלון לחידושי תורה בהלכה ומקרא ורעיונות
בהשקפה ובמחשבת היהדות

מאשר חנני ה' - יחיאל משה ורטהיימר

לקבלת העלון ולהערות: hitchbrut@gmail.com

ממפעלות

בית המדרש "טוב לבב"

לשמו ולזכרו וברוחו

של הגאון רבי לייב מינצברג זצ"ל

בעל "בן מלך".

